

Raadgever Omgevingswet

De raad stuurt met de Omgevingsvisie

Wat is de Omgevingsvisie?

De Omgevingsvisie wordt voor de gemeenteraad het belangrijkste instrument om keuzes vast te leggen over de fysieke leefomgeving. Nu worden deze keuzes gemaakt in een zogenaamde structuurvisie. De Omgevingsvisie bevat niet alleen de ruimtelijke ordening, maar de hele fysieke leefomgeving. Onder fysieke omgeving verstaan wij alles wat te maken heeft met bouwwerken, infrastructuur, water, bodem, lucht, landschap, natuur, cultureel en werelderfgoed. De gemeenteraad heeft meer mogelijkheden om ook thema's zoals duurzaamheid, gezondheid, veiligheid en klimaat bij de visie te betrekken. De Omgevingsvisie is dus niet alleen breder dan de structuurvisie, maar ook integraler.

Lokaal maatwerk voor de lange termijn

De Omgevingsvisie is voor de gemeenteraad het strategisch kader. Daarmee stuurt de raad op de lange termijn. Het gaat om de ontwikkeling, inrichting, bescherming en behoud van de leefomgeving. Niet alles kan binnen de beperkte ruimte die wij in Nederland hebben. Soms kan economische groei ten koste gaan van leefbaarheid, natuur ten koste van bereikbaarheid en omgekeerd. Dit vraagt om politieke keuzes en die zullen voor elke gemeenteraad en raadsfractie anders liggen. De wet gaat uit van het principe "decentraal wat kan, centraal wat moet". Dat geeft gemeenten meer afwegingsruimte om lokaal maatwerk te leveren. De raad moet dus de vraag beantwoorden: "wat is belangrijk binnen

mijn gemeente?" en "wat voor een gemeente willen wij zijn?" De gemeenteraad kan per gebied vaststellen welke kwaliteit er is, welke kwaliteit wenselijk is en welke stappen kunnen worden gezet om deze te realiseren.

Aan de slag met de Omgevingsvisie

De gemeenteraad is verplicht om een Omgevingsvisie vast te stellen. Alle sectorale plannen (denk daarbij aan verkeersplan, waterplan, milieuplan enz.) moeten in de visie worden opgenomen. De Omgevingsvisie is bindend voor de raad en het college van B&W; er kan alleen inhoudelijk onderbouwd van worden afgeweken.

Er is een invoeringsdatum (2019 of later) en een overgangstermijn (tot 2029) voor

de Omgevingswet. Verder zijn er voor zover nu bekend geen fatale termijnen. Het is echter nooit te vroeg om te beginnen met de voorbereidingen, de belangrijke elementen die de basis vormen van de Omgevingsvisie liggen nu ook op het bordje van de gemeenteraad. De ervaring met andere wetgevingstrajecten (bijvoorbeeld de decentralisatie van de zorg) leert dat op tijd beginnen meer ruimte geeft om in alle rust keuzes te maken.

Wat de meeste gemeenten nu al doen is het inventariseren van de geldende structuurvisies, beleidsnoties en verordeningen, die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Zijn er hiaten, overlappingsen of tegenstrijdigheden? Bij welke projecten of beleidsvorming is nadrukkelijk het gesprek opgezocht met de inwoners en andere betrokkenen en hoe is dat verlopen? Met welke andere gemeenten wordt samengewerkt en welke aanknopingspunten zijn er voor samenwerking in het kader van de Omgevingsvisie. Veel gemeenten experimenteren met specifieke projecten om alvast te oefenen. Er is binnen elke gemeente altijd een basis om op voort te bouwen.

De gemeenteraadsverkiezingen in 2018 markeren een periode van veranderingen in de samenstelling van de gemeenteraad, van het college van B&W en wijziging van accenten en prioriteiten. Om voor de invoering van de Omgevingswet de vaart erin te houden kan de gemeenteraad alvast diverse vragen oppakken. Het zijn veelal "hoe"-vragen over het proces om te komen tot een Omgevingsvisie. De inhoudelijke keuzes, de "wat"-vragen, kunnen eventueel na de verkiezingen volgen. Denk daarbij aan de volgende "hoe"-vragen:

1 Karakter van Omgevingsvisie: meer of minder sturing?

Naast het bepalen van de ambities en opgaven, zijn er meer keuzes te maken die het karakter van de Omgevingsvisie inkleuren.

- De gemeenteraad kan kiezen voor een globale of gedetailleerde visie. Dus een visie op grote lijnen, hetgeen betekent dat er meer vrijheid is voor initiatiefnemers, of een meer uitgewerkte visie, waarmee de gemeenteraad meer stuurt op wenselijke ontwikkelingen.
- Een Omgevingsvisie kan algemeen of specifiek zijn. Omdat de fysieke leefomgeving heel breed kan worden opgevat kunnen ook welzijn, zorg en economie eronder vallen. Aan de andere kant is voor de effectiviteit en de overzichtelijkheid belangrijk om af te bakenen en te focussen.
- Er kan worden gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak, een gebiedsoverstijgende of zelfs een regionale samen met andere gemeenten.
- Ook de beschikbare middelen, capaciteit en het tijdsplan kunnen naast de ambitie bepalend zijn voor de invulling van de Omgevingsvisie. Werkt de ambtelijke organisatie al volledig integraal en kunnen thema's in samenhang worden opgepakt of er is meer voorbereidingstijd voor nodig?

2 Rol van de gemeenteraad: proceseigenaar of –bewaker?

De bedoeling van de wet is dat participatie niet beperkt blijft tot een formeel moment met het indienen van een zienswijze bij de visie. Inwoners en andere betrokkenen (denk daarbij aan het maatschappelijk middenveld, bedrijven, initiatiefnemers en buurgemeenten) moeten vanaf het begin betrokken worden en hun inbreng kunnen geven. Hoe elke gemeente dat organiseert is aan de gemeente zelf. Het participatiebeleid wordt door de gemeenteraad vastgesteld. Het is daarom van belang om alvast na te denken over de speelruimte en de spelregels die gelden voor dat gesprek over de Omgevingsvisie.

Wie wordt bij dat gesprek betrokken, in welke fase van de ontwikkeling van de

Omgevingsvisie, wat gebeurt er met de uitkomsten? Het is voor de gemeenteraad belangrijk om na te denken over de eigen rol: vindt de raad het belangrijk om vanaf de start inhoudelijk te sturen (sterke kaderstellende rol opvatting) of is het gesprek belangrijker dan de uitkomst (sterke volksvertegenwoordigende opvatting)? Neemt de gemeenteraad zelf het initiatief om het gesprek te voeren of wordt achteraf getoetst of het college van B&W elke inbreng voldoende heeft meegenomen (sterke controlerende rol opvatting)?

3 Samenwerking en afstemming: hoe ver ga je?

Omdat de Omgevingsvisie over de fysieke leefomgeving gaat, is afstemming en samenwerking met andere partijen verplicht. Het gaat om inwoners en bedrijven, maar ook om andere overheden (buurgemeenten, provincie, waterschappen, regionale Rijkswaterstaat) en regionale uitvoeringsdiensten (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD/GHOR-regio).

Gemeenten kunnen ook samen een regionale Omgevingsvisie maken. Veel zaken, bijvoorbeeld geur en geluid, houden zich niet aan gemeentegrenzen. De onderlinge afstemming moet leiden tot betere samenwerking, inzicht in elkaars ambities en plannen en moet voorkomen dat in de afzonderlijke visies tegenstrijdige elementen zitten. Ook het Rijk en de provincie maken Omgevingsvisies en zijn verplicht die met de betrokken gemeenten af te stemmen. De gemeente hoeft de provinciale visie niet te volgen. Bij afwijking van de visie hoort een goede onderbouwing. Aan de andere kant hoeft de gemeentelijke Omgevingsvisie niet te worden goedgekeurd door Rijk of provincie.

Lees ook de andere Raadgevers over de Omgevingswet.

Augustus 2017